

Wrześniowe drogi 702. Szpitala Polowego 17. Dywizji Piechoty Armii „Poznań” we wspomnieniach farmaceuty i lekarza

Włodzimierz Witczak

Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. Józefa Strusia w Poznaniu

Działalność polskiej wojskowej służby zdrowia w wojnie obronnej 1939 r. oczekuje wciąż na monograficzne opracowanie. Opublikowane prace i przyczynki o tej tematyce dotyczą zagadnień wycinkowych; wspomnień lekarzy wojskowych – uczestników kampanii wrześniowej jest niewiele. Należy ponadto wskazać co najmniej dwa szersze ujęcia, będące przedmiotem prac doktorskich Andrzeja Słowińskiego i Romana Wankiewicza, których niestety nie opublikowano drukiem.¹ W 1987 r. wydano natomiast rozwijającą te zagadnienia rozprawę habilitacyjną Romana Wankiewicza.²

Do rzadkości należą relacje wspomnieniowe lekarzy i farmaceutów ze służby w Armii „Poznań”. Prezentowane poniżej wspomnienia ówczesnych podporuczników rezerwy: farmaceuty Alfreda Reysnera i lekarza Stanisława Waliszewskiego,

¹ A. Słowiński, Służba zdrowia Wojska Polskiego w kampanii wrześniowej, Łódź 1964; R. Wankiewicz, Służba zdrowia Wojska Polskiego w bitwie nad Bzurą (9-22 września 1939 r.), Bydgoszcz 1972; tenże, Służba zdrowia Wojska Polskiego w bitwie nad Bzurą, „Przegląd Lekarski” 1984, T. XLI, nr 1, s. 68-79; E. Tomkowiak, Służba sanitarno-medyczna Armii „Poznań” w bitwie nad Bzurą, [w:] Bitwy września 1939 r., red. B. Polak, Koszalin 1987, s. 191-214. Zob. też: W. Piórek, Szpitale polowe Armii „Poznań”, „Służba Zdrowia” 1986, nr 37, s. 6; W. Rezmer, Armia „Poznań” 1939, Warszawa 1992. Jest to najlepsze dotychczas monograficzne opracowanie jej działań w kampanii wrześniowej, jednak i w nim działalność wojskowej służby zdrowia potraktowano marginalnie. Pracę J. Durkalca, K. Jasińskiego i J. Hasika, Służba zdrowia Armii „Poznań” w polskiej wojnie obronnej we wrześniu 1939 roku, „Nowiny Lekarskie” 2001, nr 12, s. 1216-1227, obciążają zbyt liczne niedokładności dotyczące personaliów.

² R. Wankiewicz, Ocena pracy służby zdrowia w czasie wojny obronnej 1939 roku, Bydgoszcz 1987. Bardzo niski nakład książki (110 egz.) skutecznie ograniczył jej dostępność i naukowy obieg.

dopełniają się wzajemnie; ich autorzy służyli razem w 702. Szpitalu Polowym, zmobilizowanym w końcu sierpnia 1939 r. w Poznaniu i podporządkowanym operacyjnie 17. Dywizji Piechoty (Wielkopolskiej), dowodzonej przez pułkownika dyplomowanego Mieczysława Mozdyniewicza.³ Dowództwo dywizji mieściło się w Gnieźnie, a w jej skład wchodziły: trzy pułki piechoty – 68, 69 i 70, 17. pułk artylerii lekkiej, 17. dywizjon artylerii ciężkiej, 7. batalion saperów, 1. batalion pancerny, 702. kompania sanitarna, 102. Szpital Polowy i inne oddziały dywizyjne.⁴ Szefem sanitarnym dywizji był major dr med. Ryszard Jawiński. Wraz z nią Reysner i Waliszewski uczestniczyli w odwrocie na szlaku wiodącym z Wielkopolski nad Bzurę, gdzie dywizja poniosła znaczne straty i przestała istnieć jako zwarta jednostka, a pierwszy z nich podzielił los wielu oficerów (wśród nich dowódca) i żołnierzy, którzy dostali się do niewoli. Ich relacje unaoczniają problemy – nie tylko medyczne – z jakimi musiała się zmagać polska wojskowa służba zdrowia w tych wrześniowych dniach. Niewiele w nich opisów działań stricte medycznych i wojennego patosu; dominuje nuta pesymizmu i poczucie tragizmu sytuacji, w których przyszło szpitalowi działać. Oddajmy im głos.

³ B. Kozłowska, Pułkownik Mozdyniewicz. Żołnierz Polski niepodległej, Łódź 2003, s. 48.

⁴ L. Głowacki, 17 Wielkopolska Dywizja Piechoty w kampanii 1939 roku, Lublin 1969, s. 142-157.